

POSTANOWIENIE

Dnia 21 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Tomczyk (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Paweł Wiliński (sprawozdawca)

Protokolant Patrycja Kotlarska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego,
w sprawie **G. M.**

podejrzanego o popełnienie czynu z art. 207 § 1 kk i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 21 lutego 2019 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę podejrzanego

od postanowienia Sądu Okręgowego w L.

z dnia 20 października 2017 r., sygn. akt IV Kz [...]

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w L.

z dnia 13 września 2017 r., sygn. akt II K [...],

I. uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę podejrzanego G. M. przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w L.;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu podejrzanego, adw. M. P. (Kancelaria Adwokacka w L.), kwotę 738,00 (siedemset trzydzieści osiem) zł, w tym 23 % VAT, za obronę w postępowaniu kasacyjnym przed Sądem Najwyższym oraz kwotę 702,00 (siedemset dwa) zł, tytułem zwrotu poniesionych wydatków.

UZASADNIENIE

W dniu 25 lipca 2017 r. roku Prokurator Rejonowy w L. wniósł, na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 kk i art. 324 § 1 k.p.k. w zw. z art. 93b § 1, 3 i 5 k.k. w zw. z art. 93c pkt 1 k.k. i art. 93 g § 1 kk w zw. z art. 93a § 1 pkt 4 kk. o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym wobec G. M. o podejrzanego o to że:

- I. w okresach od maja 2016 r. do października 2016 r. oraz od grudnia 2016 r. do 4 maja 2017 r. w C. nr [...] gm. C. rejonu I., w miejscu zamieszkania, znęcał się psychicznie oraz fizycznie nad swoją żoną J. M., w ten sposób, że będąc trzeźwy oraz znajdując się pod wpływem alkoholu, bez powodu oraz z błahych powodów, wszczynał awantury w miejscu zamieszkania, podczas których wyzywał i poniżał ją słowami wulgarnymi, powszechnie uznawanymi za obraźliwe i obelżywe, oskarżał o zdrady oraz w wyżej wymienionym okresie czasu zadawał pokrzywdzonej uderzenia rękoma po twarzy i całym ciele, chwycił ją za szyję i podduszał, czym spowodował u niej podbiegnięcia krwawe na twarzy i szyi, skutkujących naruszeniem czynności narządu ciała na okres poniżej dni 7 zaś na początku 2017 r. naruszył jej nietykalność cielesną, w ten sposób, że siłą zerwał z pokrzywdzonej bieliznę i groził jej zgwałceniem, a 4 maja 2017 r. pod pretekstem wydania od pokrzywdzonej ich wspólnych pieniędzy wyzywał i poniżał ją słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe i obelżywe, groził jej zgwałceniem oraz pomimo posiadanej wiedzy, że pokrzywdzona jest w 20 tygodniu ciąży, chwycił ją za szyję i podduszał, czym spowodował u niej podbiegnięcia krwawe na szyi bez utraty przytomności, skutkujące naruszeniem czynności narządów ciała w/w na okres poniżej 7 dni, czym działał na szkodę J. M., przy czym czynu tego dopuścił się nie mając możliwości rozpoznania jego znaczenia i pokierowania swoim postępowaniem, tj. o czyn z art. 207 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 157 § 4 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.;
- II. W dn. 4 maja 2017 r. około godz. 15.30 w C. nr [...] rejonu I., stosował

przemoc w celu zmuszenia umundurowanego funkcjonariusza Policji st. sierż. A. P. do zaniechania prawnej czynności służbowej i naruszył jego nietykalność cielesną podczas pełnienia obowiązków służbowych w ten sposób, że podczas czynności zatrzymania złapał prawą rękę funkcjonariusza po czym zębami przegryzł kciuk tej ręki, w wyniku czego doznał on obrażenia ciała w postaci rany kłusanej kciuka prawego skutkującej naruszeniem czynności narządów ciała ww. na okres poniżej dni 7, czym działał na szkodę st. sierż. A. P., przy czym czynu tego dopuścił się nie mając możliwości rozpoznania jego znaczenia i pokierowania swoim postępowaniem, tj. o czyn z art. 222 § 1 k.k. i art. 224 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w L. z 13 września 2017 r., sygn. akt II K [...], na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzono postępowanie karne przeciwko G. M. w zakresie popełnienia obu zarzucanych mu czynów. Na podstawie art. 93a § 1 pkt 4 k.k. w zw. z art. 93b § 1 k.k. w zw. z art. 93c pkt 1 k.k. w zw. z art. 93g § 1 k.k. orzeczono wobec G. M. środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Powyższe orzeczenie zostało zaskarżone przez obrońcę podejrzanego G. M.. Obrońca oskarżonego zarzuciła orzeczeniu błąd w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu przez Sąd I instancji, że podejrzany dopuścił się popełnienia pierwszego zarzucanego mu czynu, tj. występkę z art. 207 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 157 § 4 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. oraz uznaniu w zakresie drugiego zarzuconego mu czynu, iż społeczna szkodliwość tego czynu jest znaczna. W uzasadnieniu tego środka zaskarżenia, obrońca podejrzanego wskazała, że świadkowie pierwszego zarzuconego mu czynu skorzystali z prawa do odmowy składania zeznań, wobec czego brak jest dowodów pozwalających na uznanie, iż podejrzany dopuścił się jego popełnienia. Takimi dowodami, zdaniem obrońcy podejrzanego, nie jest dokumentacja związana z wdrożeniem procedury „Niebieskiej Karty” wobec podejrzanego oraz opinia lekarska dotycząca rodzaju i konsekwencji obrażeń doznanych

przez pokrzywdzoną J. M.. Wskazana opinia lekarska, jak podniosła obrońca podejrzanego, została bowiem wydana w oparciu o oględziny obrażeń ciała pokrzywdzonej, sporządzone przez funkcjonariuszy Policji, a skoro pokrzywdzona skorzystała z prawa do odmowy składania zeznań to, zdaniem obrońcy podejrzanego, opisana opinia lekarska nie może być brana pod uwagę. W zakresie drugiego zarzucanego podejrzanemu czynu obrońca zakwestionowała prawidłowość uznania, że zachowanie podejrzanego spełniało przesłanki znacznej społecznej szkodliwości czynu, niezbędnej dla zastosowania art. 93g k.k.

Postanowieniem Sądu Okręgowego w L. z 20 października 2017 r. sygn. akt IV Kz [...], zaskarżone orzeczenie utrzymano w mocy.

Od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w L. kasację wniosła obrońca G. M., zarzucając temu postanowieniu, na podstawie art. 523 § 1 k.p.k.: rażącą obrazę przepisów postępowania mającą istotny wpływ na treść orzeczenia „a mianowicie: art.7 kpk, polegającą na dowolnej ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego art. 433 § 2 k.p.k., art. 458 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 k.p.k. i art. 98 § 1 k.p.k., polegające na nierozważeniu i braku ustosunkowania się w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia do wszystkich zarzutów podniesionych przez obrońcę podejrzanego w zażaleniu na postanowienie Sądu I instancji.”

Obrońca podejrzanego wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, zasądzenie na rzecz podejrzanego kosztów postępowania kasacyjnego oraz zwolnienie podejrzanego od obowiązku ponoszenia kosztów kasacji, w wypadku jej nieuwzględnienia.

W pisemnej odpowiedzi na kasację, prokurator Prokuratury Rejonowej w L. wniósł o oddalenie jej jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna w zakresie obu postawionych w niej zarzutów. Wprawdzie przepis art. 457 § 3 k.p.k. określa wymogi dotyczące sporządzenia uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego, ale w orzecznictwie podkreśla

się, że chociaż kodeks postępowania karnego w żadnym z przepisów, w tym też w art. 94 § 1 i art. 98 § 1, nie określa co powinno zawierać uzasadnienie postanowienia sądu odwoławczego, jak to czyni w przypadku wyroku tego sądu (art. 457 § 3 k.p.k.), to z samej istoty takiego uzasadnienia wynika, że powinno ono wskazywać, dlaczego zarzuty i wnioski zażalenia zostały uznane za zasadne albo niezasadne. Wymogi te w szczególności spełniać powinny postanowienia sądów odwoławczych, które zapadają na skutek rozpoznania zażalenia na postanowienia merytorycznie kończące postępowanie, albowiem te postanowienia są w swym charakterze bardzo zbliżone do wyroków (np. postanowienia SN: z dnia 29.11.2006 r., IV KK 399/06, LEX nr 324599; z dnia 31.10.2008 r., II KK 76/08, OSNKW 2008, nr 12, poz. 104; z dnia 30.04.2015 r., V KK 42/15, LEX nr 1733694). Nie trzeba szerzej uzasadniać tego, że wymóg ten powinien być zrealizowany wówczas, gdy zaskarżonym postanowieniem umorzono postępowanie i orzeczono środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Przeprowadzona analiza uzasadnienia postanowienia sądu odwoławczego potwierdza trafność zarzutów kasacji, że doszło przy jego sporządzeniu do rażącego naruszenia przepisu art. 457 § 3 k.p.k. Trzeba również stwierdzić, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją postanowienia, albowiem braki w sferze uzasadnienia postanowienia dotyczą kluczowych kwestii, które decydowały o zastosowaniu środka zabezpieczającego w najsurowszej postaci (art. 93a § 1 pkt 4 k.p.k.). Przypomnieć wypada na wstępie, że w zażaleniu obrońca podnosiła, że zachowanie podejrzanego nie spełnia przesłanki znacznej społecznej szkodliwości czynu, a więc stosowanie przyjętego przez sąd środka zabezpieczającego jest niedopuszczalne. Do tego zarzutu sąd odwoławczy nie odniósł się zupełnie, przyjmując jedynie i wskazując w uzasadnieniu, że ze względu na stan chorobowy stwierdzony przez biegłych lekarzy psychiatrów oraz psychologa „po stronie podejrzanego istnieje wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez niego czynów podobnych do zarzucanych mu w tej sprawie, w związku z czym zachodzą po jego stronie z punktu medycznego przesłanki przewidziane w art. 93a § 1 pkt. 4 k.k. związane z zastosowaniem aktualnie wobec niego środka zabezpieczającego w postaci

umieszczenia tego podejrzanego w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym". Tymczasem, co wprost wynika z treści art. 93g § 1 k.k., to nie samo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia ponownego czynu zabronionego, oparte o przesłanki medyczne, do których odwołuje się sąd odwoławczy, przesądza o dopuszczalności zastosowania tego izolacyjnego środka zabezpieczającego, ale także znaczna społeczna szkodliwość takiego czynu, odnoszona do czynu przypisanego sprawcy.

Spółeczna szkodliwość czynu, to materialny element każdego czynu zabronionego przez ustawę karną, który decyduje o tym, czy czyn taki jest przestępstwem (art. 1 § 2 k.k.). W art. 115 § 2 k.k. ustawodawca wskazał jakie elementy winny być brane pod uwagę przy dokonywaniu oceny stopnia społecznej szkodliwości każdego czynu zabronionego. Oceny takiej należy dokonywać indywidualnie, co do każdego czynu wyczerpującego znamiona określone w ustawie karnej, zarówno w kontekście ustalenia, czy czyn taki jest społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy (art. 1 § 2 k.k.), jak i wtedy, gdy ustawa karna wiąże określone skutki z popełnieniem czynu o określonym stopniu społecznej szkodliwości (np. art. 66 § 1 k.k., art. 93b § 1 k.k.). W układzie, gdy w zażaleniu obrońca podejrzanego zakwestionowała dokonaną przez Sąd I instancji ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynów zarzuconych podejrzanemu, nie sposób uznać, że brak stanowiska sądu odwoławczego w tym zakresie stanowił wyraz rzetelnej kontroli odwoławczej.

Zarzut zawarty w kasacji, a odnoszący się do braku kontroli przesłanek zastosowania izolacyjnego środka zabezpieczającego, w zakresie przesłanki społecznej szkodliwości czynu, jakkolwiek przedstawiony w sposób niezwykle zwięzły to jednak trafnie wskazuje na uchybienie sądu odwoławczego, które wobec charakteru orzeczonego środka ma charakter rażący. Skoro bowiem w uzasadnieniu postanowienia sąd odwoławczy nie tylko nie przeprowadził jakiejkolwiek analizy elementów wyznaczających stopień społecznej szkodliwości czynów zarzuconych podejrzanemu, ale nawet nie odniósł się do tych zarzutów, to niewątpliwie, w tym zakresie, sąd ten dopuścił się rażącej obrazę art. 457 § 3 k.p.k., a uchybienie to wskazuje jednocześnie, iż dokonana kontrola odwoławcza w sposób rażący naruszyła standard wyznaczony treścią

art. 433 § 1 k.p.k. Nie sposób przy tym wykluczyć, że gdyby sąd *ad quem* nie dopuścił się wskazanych uchybień, to mogłoby dojść do wydania w toku postępowania odwoławczego orzeczenia odmiennego w swojej treści. To zaś oznacza, że uchybienia te mogły mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia. Z tego powodu konieczne stało się uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi odwoławczemu.

Uchylając postanowienie Sądu Okręgowego w L. dostrzec trzeba, w kontekście pozostałych zarzutów kasacyjnych, także dalsze mankamenty uzasadnienia postanowienia tego sądu. Lakoniczny w swej treści sposób sformułowania zarzutów zażalenia oraz ich uzasadnienia, wobec podobnie zwięzłego uzasadnienia postanowienia Sądu I instancji nie zwalniają sądu odwoławczego z obowiązku wnikliwego i pełnego odniesienia się do podniesionych w zażaleniu zarzutów, w tym w zakresie oceny przeprowadzonych dowodów. Obowiązek ten w sposób szczególny dotyczy kontroli prawidłowości rozstrzygnięcia, na mocy którego stosowany jest tak dolegliwy środek prawny jak umieszczenie tytułem środka zabezpieczającego w zakładzie zamkniętym. W sytuacji kwestionowania w zażaleniu wskazanych wprost dowodów oraz przedstawienia argumentów na poparcie zarzutów błędnej ich oceny, niewystarczającym jest zdawkowe i ogólne jedynie stwierdzenie sądu odwoławczego, że zgromadzone dowody uprawdopodobniają fakt popełnienia zarzucanych czynów. W układzie okoliczności niniejszej sprawy pozwalają one uznać przeprowadzoną kontrolę odwoławczą za pozorną, dokonaną z rażącą obrazą art. 457 § 3 k.p.k., a uchybienie to wskazuje jednocześnie, iż dokonana kontrola odwoławcza w sposób rażący naruszyła standard wyznaczony treścią art. 433 § 1 k.p.k.

W toku ponownego postępowania odwoławczego przed Sądem Okręgowym w L., sąd ten winien dokonać oceny sformułowanych w zażaleniu zarzutów w zakresie prawidłowości przeprowadzonych dowodów, a także oceny, czy spełnione zostały przesłanki zastosowania izolacyjnego środka zabezpieczającego w kontekście proporcjonalności stosowanego środka do wagi popełnionego czynu, o których mowa w art. 93b § 1 k.k., a przede wszystkim winien

odnieć się do zarzutów zażalenia w kontekście oceny, czy popełnione czyny miały charakter czynów o znacznej społecznej szkodliwości, a jeśli tak, to winien wskazać elementy prowadzące do takiego właśnie wniosku.

Z tych wszystkich powodów należało orzec jak w postanowieniu.